

2. 5. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kam směřuje česká energetika?

JAKKOLI JE PODPORA OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ ENERGIE A ÚSPOR POTŘEBNÁ, ROZHODNĚ NEŘEŠÍ ZÁSADNÍ PROBLÉMY ČESKÉ REPUBLIKY

Skóre: 0.53

Název zdroje: Hospodářské noviny

Datum vydání: 02.05.2007

Nadpis: Kam směřuje česká energetika?

Strana: 1

Mutace: komerční příloha

Rubrika: Energetický trh

Autor: Tomáš Hüner

Oblast: Celostátní deníky

Zpracováno: 02.05.2007 05:57

Identifikace: DCHN20070502030000 cz

Klíčová slova: právo (3x), právnímu (2x), legislativy

NADTITULEK: JAKKOLI JE PODPORA OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ ENERGIE A ÚSPOR POTŘEBNÁ, ROZHODNĚ NEŘEŠÍ ZÁSADNÍ PROBLÉMY ČESKÉ REPUBLIKY

V posledních letech se energetika, energetická politika či energetická bezpečnost staly pojmy skloňovanými na nejrůznějších platformách, jednáních, konferencích, a to jak na úrovni národní, tak evropské i světové.

Nediskutuje se o nich však osamoceně, stále častěji se objevují v kontextu otázek spojených s klimatem a klimatickými změnami. Dosáhnout rovnováhy mezi rostoucí spotřebou energie, snížením energetické závislosti a ochranou životního prostředí včetně klimatu, to vše při zachování konkurenceschopnosti průmyslu, je těžký úkol.

Jak se s těmito požadavky vyrovnává česká energetika? V ČR je stále platnou Státní energetická koncepce, kterou před třemi lety schválila vláda. Koncepce předpokládá další rozvoj jaderné energetiky a těžbu hnědého uhlí za územně ekologickými limity.

Podle programového prohlášení nově ustanovené vlády se však nadále nebudou stavět ani plánovat nové jaderné bloky. Podobně nepřipadá v úvahu ani těžba za územně ekologickými limity. Vláda se usnesla na zřízení specializované odborné komise pod předsednictvím prof. Pačese, která pro vládu připraví analýzu energetických potřeb v dlouhodobém horizontu.

Koncem února jsme na Ministerstvu průmyslu a obchodu vypracovali materiál, který obsahuje tři předběžné scénáře dalšího možného vývoje české energetiky. Podle první varianty bude nadále platit současná Státní energetická koncepce. Druhá varianta, tzv. referenční scénář, platnou energetickou koncepci aktualizuje a propočítává až do roku 2050. Tzv. krizový scénář do roku 2050 je třetí

variantou, která podle MPO přichází v úvahu. Je to model, který respektuje programové prohlášení současné vlády. Podle tohoto scénáře by byly výpadky ve výrobě elektřiny a tepla z důvodů nižší produkce hnědého uhlí a absence jaderné energetiky nahrazeny dovozem černého energetického uhlí.

Ze srovnání všech tří scénářů vyplývá, že realizace krizového scénáře by znamenala vyšší růst dovozní energetické závislosti a pomalejší snižování emisí. Důležité je, že by rovněž způsobila zvýšení cen energií. Jaký scénář bude přijat, se ukáže zřejmě příští rok, kdy bude připravena aktualizovaná verze Státní energetické koncepce do roku 2050.

Situace v jednotlivých sektorech energetiky v roce 2006 s výhledem do konce roku 2007 je následující.

Uhelný sektor

V České republice je produkce uhlí stále pilířem portfolia energetických surovinových zdrojů. Podíl uhlí na celkových primárních energetických zdrojích je téměř 50%, přičemž na celkové produkci se podílí černé uhlí, hnědé uhlí a ve velmi malé míře také lignit. Uhelný sektor stále zaměstnává přibližně 30 000 lidí, což představuje přes 50 % z celkové zaměstnanosti v energetickém sektoru.

V současnosti je na aktivních dolech asi 150 mil. tun reálně vytěžitelných zásob černého uhlí, asi 1,2 mld. tun hnědého uhlí a 50 mil. tun lignitu. Dalších přibližně 1,3 mld. tun hnědého uhlí je vázáno na územní limity těžby stanovené vládou. Zásoby černého uhlí jsou situovány v české části Hornoslezské černouhelné pánve na hranicích s Polskem. Hnědé uhlí je těženo v uhelných pánvích podél Krušných hor, které sledují severozápadní hranice České republiky s Německem, zásoby lignitu jsou lokalizovány na jižní Moravě.

V roce 2006 byla celková domácí spotřeba černého uhlí asi 9 mil. tun. Prakticky všechno koksovatelné uhlí končí v ocelárnách, 2/3 energetického černého uhlí byly využity pro výrobu elektrické energie a tepla a 1/3 v průmyslových podnicích. Téměř celá domácí spotřeba uhlí a lignitu slouží k výrobě elektřiny a tepla. Výše exportu v roce 2006 činila 6,518 mil. tun a u koksu to bylo 0,985 mil. tun. Množství exportovaného hnědého uhlí bylo 1,302 mil. tun. V roce 2006 asi 1,238 mil. tun černého uhlí a 1,857 mil. tun hnědého uhlí 0,507 mil. tun koksu bylo importováno do ČR. Většina černého uhlí byla dovezena z Polska, hnědé uhlí potom z Německa a Rakouska.

Neočekáváme změny ve vývoji výše produkce uhlí, ani jeho spotřeby či exportu a importu. Uhlí zůstane podle všeho i v budoucnu nejvýznamnějším surovinovým zdrojem pro výrobu energií, stejně jako pro ocelářský průmysl. Bude mít tedy důležitou roli v zabezpečení spolehlivých a cenově dostupných energetických dodávek podporujících ekonomický růst země.

Plynárenství

Česká republika od svého vstupu do Evropské unie v roce 2004 trvale plní všechny závazky vyplývající z jejího členství. Do české legislativy byly postupně implementovány všechny tři plynárenské směrnice i nařízení o přístupu třetích stran k přepravním plynárenským soustavám.

Na základě této legislativy došlo nejdříve k účetnímu a později i právnímu oddělení provozovatele přepravní soustavy na společnost zabývající se obchodem s plynem a společnost zabývající se přepravou zemního plynu od 1. 1. 2006. Následně od 1. 1. 2007 došlo k právnímu oddělení provozovatelů distribučních soustav na společnosti zabývající se obchodem s plynem a dceřinných společností, které zemní plyn distribuují. Tím byl dokončen proces unbundlingu v České republice.

Otevírání trhu s plynem začalo 1. ledna 2005, kdy se oprávněnými zákazníky stalo 35 největších konečných odběratelů zemního plynu a dále několik set provozovatelů kogeneračních jednotek vyrábějících elektřinu ze zemního plynu, kteří si tak mohli vybrat svého dodavatele plynu. Od 1. ledna 2006 se oprávněnými zákazníky stalo cca 140 000 podnikatelských subjektů, které získaly možnost vybrat si svého dodavatele zemního plynu. V návaznosti na to se počátkem roku 2007 staly oprávněnými zákazníky staly i domácnosti. Trh v České republice se tak zcela otevřel šest měsíců před datem požadovaným druhou plynárenskou směrnicí.

Možnost vybrat si svého dodavatele plynu využívají jak zákazníci v kategorii velkoodběru (změna na 36 odběrných místech), tak v kategorii středního odběru (24 odběrných míst) i maloodběru (428 odběrných míst). Svého dodavatele plynu změnilo 5907 domácností.

K zabezpečení spotřeby zemního plynu v České republice uzavřel RWE Transgas a.s. v roce 1997 s norskými producenty (Statoil, Norsk Hydro, Saga Petroleum) a v roce 2006 s ruským Gazexportem dlouhodobé kontrakty do roku 2017 resp. 2035. Dovozy jsou v současné době realizovány v poměru cca 25 % z Norska a 75 % z Ruské federace. Kromě uvedeného majoritního dodavatele zemního plynu působí v České republice další dodavatelé a to společnosti VEMEX s.r.o., SPP Bohemia a.s. a Moravské naftové doly a.s.

V současné době neexistují bariéry pro vstup nových účastníků na trh s plynem, který je již zcela liberalizován v souladu s předpisy Evropské unie. Výsledky liberalizace trhu jsou patrné na změnách dodavatelů zemního plynu, nových dovozců i obchodníků s plynem.

Díky diverzifikaci dodávek a dostatečné kapacitě podzemních zásobníků plynu je i zásobování zemním plynem v České republice dlouhodobě bezpečné.

Ropné hospodářství

Tuzemský trh s rafinérskými produkty byl v České republice plně liberalizován ještě před vstupem ČR do EU. Tuzemské rafinérské společnosti byly privatizovány a obchod s ropnými produkty se plně řídí podmínkami trhu. Stát tak může prostřednictvím legislativy ovlivňovat pouze některé směry v oblasti ropného hospodářství ČR.

V oblasti dodávek ropy je ČR v převážné míře (cca z 97-98 %) závislá na dodávkách ze zahraničí, primárně z Ruské federace. Dodávky ropy do ČR jsou realizovány dvěma na sobě nezávislými ropovody - ropovodem Družba je do ČR přepravována středněsirná ropa typu Ruská exportní směs (REB), která je zpracovávána v rafinérii Litvínov společnosti Česká rafinérská, a. s., a v rafinérii v Pardubicích společnosti Paramo, a. s. - ropovodem Ingolstadt-Kralupy-Litvínov (IKL) jsou do ČR přepravovány nízkosirné, tzv. sladké ropy, které jsou zpracovávány v rafinérii Kralupy společnosti Česká rafinérská, a. s. Celková přepravní kapacita obou ropovodů je cca 19 mil. t/r, přičemž zpracovatelská kapacita českých rafinérií činí cca 8 mil. t/r. Ropovodem Družba je do ČR dopravováno cca 67 % ropy z celkového dovozu, zbývající množství cca 30 % ropovodem IKL a cca 3 % ropy pocházejí z tuzemské těžby, kterou produkuje společnost Moravské naftové doly, a. s.

Současná poptávka po rafinérských produktech na tuzemském trhu převyšuje zatím využívanou výrobní kapacitu českých rafinérií. Proto musí být 30-40 % celkové roční spotřeby kryto dovozem, a to především ze Slovenska, Rakouska, SRN a Polska. Český export tohoto sortimentu je nižší než jejich import, tvoří z celkové tuzemské výroby cca 10 % ročně. V roce 2006 činil import ropných produktů cca 2921 tis. t a export tohoto sortimentu představoval cca 1228 tis. t (nejvíce jsou tyto výrobky vyváženy do Rakouska, Slovenska, SRN, Polska a Maďarska).

Na základě sporů mezi Ruskem a Běloruskem ohledně ceny ropy došlo počátkem roku k výpadku dodávek ropy do Německa, Polska, Maďarska, Slovenska a ČR. Tato situace jasně ukázala, že je nutné udržovat co nejvyšší zásoby ropy a vybraných ropných produktů v rámci tzv. nouzových zásob. Je zřejmé, že také existuje silná potřeba zachovat, respektive rozšířit, diverzifikaci zdrojů ropy.

Při zajišťování energetické bezpečnosti je v obecné rovině nutné v rámci možností sledovat základní princip: nebýt závislý ani v jednom segmentu strategických surovin jen na jediném zdroji, což v případě ropy znamená nepřekročit současný podíl dodávek ropy z Ruské federace, ale naopak ho postupně snižovat.

Jaderná energetika a uran

V ČR jsou dvě jaderné elektrárny, které vlastní společnost ČEZ. Jedná se o JE Dukovany, která má čtyři bloky o výkonu 440 MW a JE Temelín od dvou bloků a výkonu 1000 MW.

Vzhledem k celosvětové renesanci jaderné energetiky velmi pravděpodobně dojde k velkému nárůstu poptávky po jaderném palivu na trhu. Navíc od roku 2010 bude ČR kupovat palivo výhradně z Ruska, které samo plánuje mohutnou výstavbu jaderných elektráren v zemi. Kapacita výroby paliva v RF se však dle dostupných informací měnit nebude, což spolu s poptávkou z Číny může způsobit nedostatek jaderného paliva.

ČR je jediným státem EU, kde je v průmyslovém měřítku dobývána uranová ruda. Jedná se o unikátní ložisko Rožná na Českomoravské vrchovině. Podle platného usnesení vlády bude nutné do června 2007 stanovit, zda pokračovat v těžbě i po roce 2008. Hlavním argumentem pro zachování již dnes lukrativní těžby je nižší cena, kterou Česká republika zaplatí na zpracování svého uranu oproti zemím, které budou muset palivo nakupovat.

Obnovitelné zdroje energie

Pro geografické podmínky ČR lze za nejvíce perspektivní zdroj elektrické i tepelné energie z OZE považovat biomasu, v krátkodobém a střednědobém horizontu nelze očekávat reálné využití slunečních článků. Nelze ani očekávat dramatické zvýšení instalovaného výkonu u vodních elektráren, protože hlavní možnosti jsou již využity (Vltavská kaskáda) a stavba případných dalších přehrad a hrází navíc naráží na odpor veřejnosti.

Využitelnost OZE v českých podmínkách je v médiích a následně ve veřejném mínění nerealisticky zveličována. Mnohdy se ozývají názory, že bychom OZE mohli nahradit tepelné elektrárny apod. Nicméně ani ve střednědobém horizontu se podíl obnovitelných zdrojů na celkové výrobě nebude pohybovat v našich podmínkách nad deseti procenty; zásadní změnu mohou přinést teprve nové technologie, jejichž nástup do běžného užití ale proběhne v nejlepším případě za desítky let (vodíkový pohon, řízená fúze, atd.).

Při případném nekonceptním preferování některých obnovitelných zdrojů (zejména větrných elektráren) hrozí destabilizace energetické soustavy a výpadky elektrické přenosové sítě. Příčinou je nespolehlivost těchto zdrojů závislých na klimatických podmínkách při pravidelných dodávkách elektřiny do sítě. Obnovitelné zdroje si zaslouží podporu, nicméně je nutné si uvědomit, že jejich přínos bude v podmínkách ČR velmi limitovaný a bude patrný až po řadě let.

Výroba elektřiny a tepla

ČR exportuje zhruba 25 % vyrobené energie a je dnes, za EDF, druhým největším exportérem v

Evropě. Díky tomu, že elektřina se u nás vyrábí především z domácích zdrojů (uhlí, cca 63 %) a ze zdrojů dosažitelných z více zemí (jádro, 30 %), lze říci, že v oblasti elektrické energie je ČR v této chvíli relativně bezpečná. To ovšem neplatí v okamžiku, kdy je kvůli výměně paliva odstavena JE Temelín. Zcela to přestane platit zhruba v letech 2011-2012, kdy se výroba a spotřeba energie v ČR zhruba vyrovnají. Jednak díky tomu, že řada především tepelných elektráren ze 60. let se blíží konci životnosti a musí se odstavit, případně nákladně retrofitovat, a jednak kvůli očekávanému růstu poptávky. Pro posouzení perspektivy české energetiky v příštích 10-20 letech je také důležité vzít do úvahy, že v celé Evropě ubývá zemí s přebytkem elektřiny. Případný deficit elektrické energie tak nebude s vysokou pravděpodobností okolo roku 2012 odkud dovézt. ČR proto musí hledat rychlá řešení, jak budoucí poptávku po elektřině uspokojit. (dlouhodobé prognózy počítají s růstem spotřeby o 2 % ročně; nicméně jen za prvních devět měsíců letošního roku stoupla o 3,9 % procenta.)

ČR v rámci EU

Hodnotit energetickou politiku české republiky bez širšího pohledu v rámci Evropské unie je nemožné. Energetika se v Evropské unii, společně s problematikou klimatických změn, stala jednou z hlavních priorit. Čelní představitelé Unie se proto zavázali, že o tématu energetiky budou jednat pravidelně. Diskusi s cílem formulovat energetickou strategii na delší časové období otevřela Zelená kniha o evropské strategii pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energetiku, vydaná Evropskou Komisí na jaře 2006. Na základě naléhavých výzev, které leží před Unií, a na podkladě zelené knihy šéfové států a vlád států EU v březnu 2006 jednomyslně vyzvali k vytvoření energetické politiky pro Evropu a vytýčili její pilíře, tj. konkurenceschopnost, bezpečnost zásobování a udržitelnost. Podle Bruselu bude období do roku 2010 rozhodujícím momentem pro energetickou politiku EU.

10. ledna 2007 Komise vydala pod heslem "Energie pro měnící se svět" integrovaný "balíček" dokumentů, který zahrnuje návrhy a opatření v boji proti klimatickým změnám a pro posílení energetické bezpečnosti a konkurenceschopnosti EU. Následně Evropská rada odsouhlasila, že cílem EU a měřítkem energetické efektivnosti bude 20% úspora ve spotřebě energií do r. 2020. Vrcholní zástupci členských států, po složitých jednáních, dále podpořili závazný cíl 20% podílu energie z obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie v EU do roku 2020 a závazný minimální cíl 10% podílu biopaliv na celkové spotřebě benzínu a nafty v dopravě EU do roku 2020 za podmínek udržitelné výroby, dostupnosti biopaliv druhé generace na trhu a odpovídající změny směrnice o jakosti pohonných hmot. V této souvislosti se samozřejmě nabízí otázka vhodnosti stanovování dalších cílů, i když ani cíle stávající nebyly dosaženy.

Co uvést závěrem? Ačkoli se při jednáních o energetické politice EU neustále zdůrazňuje právo členských států na vlastní volbu energetického mixu, je jisté, že rozhodnutí na úrovni EU jsou závazná i pro ČR a ta se s nimi musí vyrovnat. Jakkoli je podpora obnovitelných zdrojů energie a úspor potřebná, rozhodně neřeší zásadní problémy jako je obnova stávajících zastaralých energetických zařízení a pokrytí budoucí energetické potřeby. Na tyto klíčové otázky EU odpověď neposkytl. ČR tak nezbývá než hledat řešení vlastní. V tomto nelehkém procesu by neměla podléhat tlakům, které na ni mohou být v souvislosti s reálnou energetickou politikou vyvíjeny.

Autor je náměstkem ministra průmyslu a obchodu

Produkce odbytová těžba (r. 2006) Produkce (r. 1989)

černé uhlí asi 13,386 mil. tun asi 25 mil. tun

hnědé uhlí asi 49,059 mil. tun asi 87 mil. tun

lignit asi 0,5 mil. tun asi 1,7 mil. tun

Vývoj dodávek ropy do ČR v tis. tun:

Období Ropovody DRUŽBA a MERO IKL Moravské naftové doly Celkem

2001 5971,900 62,000 6033,900

2002 6148,300 123,100 6271,400

2003 6413,200 183,700 6596,900

2004 6454,300 243,030 6697,330

2005 7738,400 251,900 7990,300

2006 7766,500 221,438 7987,938

Zpracovatel: [Anopress IT a.s.](#)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz